

13. ROZLOMENIE SIEDMEJ PEČATE /TRÚBENIE ŠTYROCH ANJELOV

(Zjavenie Jána 8,1-12)

(3.videnie. Sedmopečatná kniha. Otvorenie siedmej pečate. Sedem trúbiacich anjelov. Zničenie tretiny prírody)

*

Keď (Baránok) **otvoril siedmu pečať, nastalo ticho na nebi** (ticho ako predzvesť zjavenia Boha; podobne Žalm 83,2) **asi na pol hodinu. Potom som uvidel** (Ján) **sedem anjelov, čo stoja pred Bohom a dostali sedem trúb** (odkaz na sedem archanjelov; podobne apokryf Tobiašova 16,15 > apokryf Nanebovzatie Mojžiša 10,2). **Prišiel aj iný anjel a zastal pred oltárom so zlatou kadidelnicou. Dostal veľa kadidla, aby ho pridal k modlitbám všetkých svätých na zlatý oltár pred trónom** (odkaz na kadidlový oltár Chrámu; kadidlová obeť zmierenia < Exodus 30,1). **Dym kadidla vystupoval z ruky anjelovej pred Boha** (vypočutie prosieb). **Potom vzal anjel kadidelnicu, naplnil ju ohňom z oltára a vrhol ju na zem** (vyliatie Božieho hnevu; očistenie zeme ohňom; odkaz na zápalný oltár Chrámu; odkaz na Ezechiela 10,2; podobne Zjavenie 14,18: *Hodina žatvy a oberačky*; Matúš 3,10; 2Tesalonickým 1,7). **A nastalo hrmenie, burácanie, blesky a zemetrasenie** (odkaz na Ezechiela 10,2; 19,14). **Sedem anjelov, ktorí mali sedem trúb, pripravilo sa trúbiť** (ohlásenie blížiaceho sa Božieho súdu; odkaz na Joela 2,1 > Sofoniáša 1,16 > Izaiáša 27,13; podobne apokryf Žalm Šalamúnov 11,1 > Ján 2,1 > 1Tesalonickým 4,1,16 > 1Korinským 15,32).

Podľa súčasných výkladov **polhodinové ticho** po otvorení poslednej pečate je štylistický obrat, ktorý mal vyjadriť napätie vystrašených hriešnikov pred ďalším trestom. Jednako len niektorí komentátori sa snažili vypočítať dĺžku tejto božskej polhodiny; napríklad nemecký teológ Johann Albrecht Bengel (†1752) vypočítal, že predstavovala štyri pozemské dni. Iní komentátori polhodinu pokladali za alegóriu obdobia, keď poľavilo prenasledovanie kresťanov. Do úvahy tu prichádzalo obdobie medzi vládou cisára Nera (54-68) a Domitiana (81-96), alebo roky židovského povstania (66-70, 132-135), ktoré na čas odpúťali pozornosť Ríma od kresťanov, alebo priaznivé obdobie za vlády Konštantína Veľkého (306-337), ktorý milánskym ediktom (313) povolil kresťanské náboženstvo. Ďalší komentátori (biskup Victorin z Petavie, †304) dokonca uvažovali o takých časových horizontoch ako je tisícročné kráľovstvo Božie na konci vekov alebo odpočinutie Boha na siedmy deň stvorenia sveta (Genezis 2,2; Židom 4,4).

V mystických predstavách **anjel so zlatou kadidelnicou** vystupuje pod menom anjel siedmej pečate. Podľa iných výkladov anjel siedmej pečate účinkuje v kapitole *Poznačenie Božích služobníkov* (7,2) a v 13.storočí ho kalábrijský mních Joachym da Fiore stotožňoval so sv. Františkom z Assisi (pozri kapitola *Premoženie diabla*).

Zlatá kadidelnica (gr. **libanóton chryston**) v rukách anjela odkazuje na skutočnú nádobu, panvicu **kappot**, do ktorej Izraeliti kládli **kadidlo**. Presné zloženie posvätej zmesi podáva Exodus (30,34): **Stakte**/hebr. **nataf** (doslovne kvapka; zrejme stuhnutá živica stromu *Styrax officinalis*), lastúrové kadidlo (z lastúry *Unguls odoratus* alebo *Blatta byzantina*, ktoré

pri spaľovaní prenikavo voňajú), galban (živica rastliny *Ferula galbanifera* rastúca v Sýrii) a “priesvitné kadidlo“, hlavná zložka kadidlovej zmesi (v priesvitnej forme sama vyviera z kôry stromu na jeseň; menej kvalitná načervená forma vyviera na jar z narezanej kôry stromu). Všetky zložky v rovnakom pomere zmiešané so soľou boli rozdrvené na jemný prach (pozri Christologický cyklus II.: *Klaňanie troch kráľov*).

Pálením kadidla sa vzdávala Bohu úcta a predkladali pokorné prosby. Stúpajúci dym z kadidelnice bol dôkazom, že modlitby boli vypočuté (Jonáš 2,8). V kresťanskej liturgii 4.storočia sa objavuje pálenie kadidla ako symbol modlitby; okiada sa kríž, hostia, evanjeliár, svieca paškál, *oltár, ostatky svätých, ale aj kňazi, veriaci a rakva.

Podobu kadidlového oltára zjavil *Jahve Mojžišovi na hore Sinaj (okrem neho existoval aj meďou potiahnutý, dutý oltár zápalný; Exodus 27,1). Jeho popis sprostredkováva Exodus (30,1-10). **Kadidlový oltár** bol kváder z akáciového dreva, lakeť dlhý, lakeť široký a dva lakte vysoký. Hornú plochu tvorila doska, v štyroch uhloch kvádra vyčnievali rohy (podľa bádateľov spojitosť s kultmi plodnosti: symboly býčích rohov, odkaz na posvätné pohanské koly *ašery), a dookola ho lemoval veniec. Pod ním sa nachádzali krúžky (podobne ako u archy zmluvy), do ktorých sa zasunovali tyče z akáciového dreva, aby sa dal prenášať. Všetky časti kadidlového oltára boli potiahnuté zlatom. Oltár stál v stane stretávania sa pred oponou do veľsvätyne **kodeš ha-kodašim**, v ktorej stála archa zmluvy (pozri Christologický cyklus II.: *Ježiš medzi zákonníkmi*). Každé ráno a večer, keď Izraeliti zapálili svetlá, zapaloval kňaz (Áron) na kadidlovom oltári na panvičke **kappot** kadidlo. Páliť inú obeť ako kadidlo predpísaného zloženia Boh zakázal. Smrťou bola trestaná výroba tejto zmesi pre iné účely. Iba jediný deň v roku bol kadidlový oltár očistený krvavou obeťou zmierenia, krvou býka, aby sa obnovila zmierovacia spôsobilosť oltára.

Zatrúbil prvý. Nastalo krupobitie (odkaz na siedmu ranu egyptskú; Exodus 9,22), **oheň zmiešaný s krvou a padlo to na zem** (podobne Joel 3,3). **Tretina zeme zhorela** (odkaz na siedmu ranu egyptskú; Exodus 9,24), **tretina stromov zhorela a všetka zelená tráva zhorela** (paralela k 6,8: Otvorenie štyroch pečatí/*Apokalyptickí jazdci*). **Zatrúbil druhý anjel. A do mora padlo niečo ako veľký, ohňom horiaci vrch** (podobne Jeremiáš 51,25 > 1Henoch 18,13). **Tretina mora premenila sa na krv** (odkaz na prvú ranu egyptskú; Exodus 7,20), **tretina morských živočíchov zahynula** (odkaz na prvú ranu egyptskú; Exodus 7,20) **a tretina lodí sa potopila. Zatrúbil tretí anjel. A padla z neba veľká hviezda, ktorá horela ako fakľa a padla na tretinu riek a na pramene vôd. Tá hviezda sa menuje Palina** (odkaz na Deuteronomium 29,17 > Nárek 3,15-19 > Jeremiáš 9,14; 23,15). **Tretina vôd sa premenila v palinu a mnoho ľudí zomrelo od vôd** (odkaz na prvú ranu egyptskú; Exodus 7,18), **lebo zhorkli. Zatrúbil štvrtý anjel** (štyri anjeli s trúbami ako paralela k *Štyrom apokalyptickým jazdcom* z kapitoly 6). **A prišla pliaga na tretinu slnca, na tretinu mesiaca a na tretinu hviezd, aby sa ich tretina zatmela a nebolo svetla v tretine dňa ani noci** (odkaz na deviatu ranu egyptskú: Exodus 10,22; odkaz na starozákonné proroctvá o konci sveta: Izaiáš 13,10 > Jeremiáš 4,23 > Ezechiel 32,7 > Joel 3,4; 4,15).

Trúbenie anjelov je v texte Zjavenia rozložené na štyri a tri zatrúbenia. Rozdeľuje ich od seba trojnásobný škrek orla (**výtvarné umenie ich rozlišuje názvami: Trúbenie štyroch anjelov a Vták Beda**).

Katastrofy vyvolané trúbením anjelov sú zostavené čiastočne podľa egyptských rán (krv, zatmenie, úhyn rýb, horkosť vôd, krupobitie, kobylky, tma). Židia vnímali egyptské rany ako obrazy blížiaceho sa konca sveta. Pokiaľ ide o pohromy zo Zjavenia, súčasní interpreti ich chápu ako predpoveď skutočných prírodných katastrof. Niektorí komentátori (Bengel, †1752) vysvetľovali alegoricky: vojny pohanských národov, falošné nauky a herézy (krv), zánik nižších spoločenských vrstiev (ryby) i celých štátov (lode).

V pozadí obrazu horiaceho vrchu v druhom trúbení vidia niektorí (Zahn) výbuch Vezuvu z roku 79, ktorý otriasol vedomím obyvateľov celého Stredomoria. Podľa iných ide o inšpiráciu Jeremiášom (51,25: zničenie zeme, spálené hory), 1Henochovou (18,13: hviezdy ako ohnivé hory).

Rozsah katastrofy po rozlomení siedmej pečate, ktorá postihla tretinu zeme, vodstva a hviezd, je väčší ako v prvej sérii pohrôm (6,8) po rozlomení prvých štyroch pečatí a nástupe *Apokalyptických jazdcov*, ktorá zničila štvrtinu zeme. Je dokladom stupňujúceho sa Božieho hnevu.

(Príznaky blížiaceho sa posledného zúčtovania opisuje aj Korán: nastanú zemetrasenia, Mesiac sa rozštiepi, Slnko prestane svietiť a voda v oceánoch zovrie. Dôjde k ničivému vpádu severských národov Jádzúdz wa Mádžúdz/Goga a Magoga; pozri kapitola *Drak odviazaný z reťaze* 20,7-11).

Hviezda Palina, pomenovaná po horkej byline, je opisovaná ako meteor alebo kométa, čo bolo vždy neblahé znamenie. Horkú, vo význame jedovatú, rastlinu palinu (gr. **papsinthos**) nájdeme v Jeremiášovi (9,14; 23,15), kde ňou Boh napojí (potrestá) Izraelitov vyznávajúcich kultu rôznych pohanských baalov. V Starom zákone je symbolom ťažkého utrpenia a súdu (Deuteronomium 29,17; Náreky 3,15-19; Jeremiáš 9,14; 23,15). Prítomnosť hviezdy Paliny v Zjavení je znamením i trestom súčasne. Hoci vody neotrávi, urobí ich nepožiteľnými. Horké vody Zjavenia pripomínajú horké vody v púšti Marah z Exodu (15,23-24). Nemecký reformátor Martin Luther (†1546) v apokalyptickej Paline hľadal geniálneho starokresťanského spisovateľa, filozofa a teológa Origena (†245), ktorý zostavil ucelený filozoficko-teologický systém kresťanských právd a odmietanie pravdy pokladal za horší priestupok ako previnenie proti mravnosti. Bengel v obraze Paliny videl alexandrijského kňaza Aria (†336), zakladateľa *arianizmu (Arius tvrdil, že Kristus predstavuje iba medzistupeň medzi Bohom a stvorenými bytosťami). Vo všeobecnosti a v súvislosti s textom Lukáša (10,18: „Videl som Satana padať z neba...“) bola hviezda Palina interpretovaná ako Satan.

Vo výtvarnom umení sa jednotlivé pohromy zvyčajne objavujú naraz v jednej kompozícii, menej často samostatne. Vymenovaním živelných pohrôm sa Siedma pečať prekrýva s predošlými motívmi a nie je vždy možné ani zmysluplné ich presne zadeľovať podľa textu. Dôležitejšia ako chronológia je symbolika jednotlivých bied.

Námet sa objavuje aj pod názvom Sedem trúbiacich anjelov. Nájdeme ho veľmi často v knižnej maľbe, jednotlivo aj v rámci jednej kompozície. Námet Siedma pečať zobrazuje anjelov s trúbami, najčastejšie štyroch, ktorí privolávajú na ľudstvo nešťastia v podobe ľadovca, ohňa, záplav, kobyliek a zemetrasenia. Skaza sa deje v znamení jednej tretiny, čo

rané diela symbolicky zobrazujú ako kotúč (slnko, mesiac) rozdelený na tretiny. Stredom kompozície letí orol.

Do Rozlomenia siedmej pečate patria námety *Vták Beda*, *Trápenie kobyčkami*, *Rozviazanie štyroch anjelov*, *Silný anjel* a *Dürerov siedmy grafický list*, *Trestajúci anjeli*.

*

V staroveku boli **trúby** najzvučnejšími hudobnými nástrojmi, preto sa používali ako signálne nástroje vo vojne, pri slávnostiach alebo trúbení heroldov. Svoj význam mali nielen v oblasti svetskej, ale aj kultovej: Izraeliti trúbením ohlasovali posvätné časy, napríklad nový rok.

Prvé trúby sa zhotovovali zo zahnutých rohov dobytky, najčastejšie baraních a kravských, alebo z lastúr. Z nich sa vyvinuli kovové trúbky. V rašeliniskách západného Pobaltska, kde žili germánske kmene, sa dochovali bronzové rohy dosahujúce dĺžku až pol druhého metra. Označujú sa dánskym menom lury a tvarom pripomínajú mamutí kel. Historici ich datujú do 3.tis.pr.Kr.).

Výraz **roh** (hebr. **qeren**, gr. **keras**, lat. cornu) sa v Starom zákone vyskytuje dosť často. Staroveké rohy zvierat sa uplatňovali jednak ako nádoby na olej, jednak ako hudobný nástroj. Takým je aj židovský **šofar**.

Šofar, izraelská rituálna trúbka z neopracovaného baranieho rohu, bez nátrubku, vydáva bľáčavé a kvílivé tóny a bola výhradne bohoslužobným nástrojom. V Knihe Jozue (6) sa používa na rovnaký účel ako apokalyptické trúby Zjavenia. Podľa tradície šofar odkazuje na barana, ktorého obetoval praotec *Abrahám namiesto syna Izáka. Preto povest' vraví, že vylúdiť tóny na šofare dokážu iba veriaci Židia, v starozákonných časoch *leviti, ktorí mali na starosti službu v Chráme. V najstarších časoch, s odkazom na príbeh Abraháma, sa šofaru pripisovala aj zmierovacia funkcia, lebo "až keď sa dlho zatrúbi na roh, smie ľud vystúpiť na horu Sinaj" (Exodus 19,13). V staroveku sa šofar používal na ohlásenie blížiaceho sa sabatu, sviatkov a novolunia **Roš chodeš** (Numeri 10,10), pri bohoslužbe v Chráme, povolávaní do vojny, vyhlásení jubilejného roku (Leviticus 25,9-10) a pri niektorých ďalších presne určených príležitostiach. Zvuky vydávané na šofar sú tiahle a neprerušované (**tki'a**), kvílivé (**švarim**) a krátko chvejivé (**tru'a**). Ich kombináciou vzniká predpísaný sled zvukov **seder tki'ot**. Židovský filozof Moše ben Salamon (†1204), známy ako Maimonides, sa domnieval, že zvuk šofaru pripomína hriešnikom potrebu kajat' sa.

Jahve prikázal Mojžišovi vyrobiť dve trúbky z tepaného striebra, pre ktoré hebrejská Biblia používa výraz **hasoserá**. Boli posvätným nástrojom. Ich prenikavý hlas, pred ktorým sa triasol všetok ľud v tábore, ohlasoval, že Jahve je pripravený milostivo pozrieť na svoj národ (Exodus 19,16). Dlhé kovové trúbky hasoserá boli aj vojenským nástrojom. O ich vzhľade Biblia nehovorí, ale rímsky historik židovského pôvodu *Josephus Flavius (†100) poznamenáva, že boli necelý lakeť dlhé, hrubé ako grécka flauta, na jednej strane opatrené náustkom, na druhej rozšírené do tvaru zvonu. Podobné vidieť na Titovom triumfálnom oblúku v Ríme, oslavujúcom víťazstvá v židovskej vojne roku, a na židovských minciach (pozri Christologický cyklus II.: *Peniaz dane*). Ide však už o neskoršie vyhotovenie z obdobia druhého Chrámu (po návrate z babylonského zajatia 538 pr.Kr.).

Za kráľa Šalamúna (10.st. pr.Kr.) bol zhotovených 120 trúbiek, ale naďalej na ne smeli trúbiť iba kňazi (2Paralipomena 5,12; 7,6; 13,12; 29,26). O používaní trúb pri stavaní druhého Chrámu píše aj Ezdráš (3,10) a Nehemiáš (12,35). Numeri (10,1-10) dáva presné pokyny, kedy a ako trúbiť. Povel na ďalšie ťaženie sa dával dlhým vrešťavým trúbením, možno spojeným s rykotom davu. Pri prvom zatrúbení sa dávali na pochod kmene utáborené na východnej strane stanu stretávania sa, kde boli stany Júdovcov; druhé zatrúbenie povolávalo Rúbenovcov na južnej strane, tretie Efraimovcov na čelnej strane priestranstva svätyne, štvrté (podľa *Septuaginty) povolávalo Danovcov. Práve takého dlhé a vrešťavé trúbenie povolávalo aj do boja. Trúbenie bolo zverené kňazom a tým už bolo naznačené, že ide posvätný úkon.

Trúbilo sa tiež pri rôznych bohoslužobných príležitostiach, slávnostiach a zápalných obetiach. Ich hlahol (hebr. *terú`a*) vyzýval boha Jahve, aby pamätal na svoj ľud. Izraeliti tak na seba upozorňovali Boha a trúby boli akýmsi zvukovým prostredníkom medzi Jahvem a jeho ľudom. V starozákonných *eschatologických súvislostiach sa trúbka stala tiež symbolom posledného súdu: Keď Pán zatrúbi na trúbu, kráčať bude v južnej víchrici (Zachariáš 9,14). Trúby zaznejú pred koncom vekov (Joel 2,1).

V Novom zákone sa trúbenie porovnáva so zrozumiteľným zvestovaním Božej vôle v protiklade k zmätenému rozprávaníu rôznymi jazykmi (1Korinským 15,51; 1Tesalonickým 4,16; Matúš 24,31; Zjavenie 1,10). Trúbenie bolo symbolickým zvestovateľom zmŕtvychvstania (Zjavenie 8,6-9,13; 11,15).

V názvoch apokalyptických námetov alebo v rôznych scénach, kde vystupujú anjeli, a objavuje z nemčiny odvodený výraz pozauna. Išlo o trúbku v tvare úzkeho písmena S (až v 13.storočí bola vybavená zvláštnym zariadením, ktoré umožňovalo predĺžiť tubus a meniť výšku tónu). Namiesto názvu pozauna sa používal (v svetskej hudbe) aj výraz trombón (z tal. tromba - trúbka). Pokiaľ ide výraz trompeta (z fr. trompe - trúbka), ktorý sa tiež sporadicky objavuje v slovníku komentátorov a kunsthistorikov najmä v súvislosti s anjelským chórom, jedná sa iba o starší typ dlhšej kovovej trúbky. Veľmi často sa užíva v námetoch s anjelmi výraz poľnica. Išlo o jednoduchú zahnutú trúbku odvodenú z lesného rohu (vo výtvarnom umení poľnicou nazývajú aj rovné trúbky). Podľa výkladov cirkevného otca Augustína (†430) odkazuje poľnica na ovládané pudy, pretože "roh čnie nad telom" a trúbka vyrobená z kovu chváli Boha v čase utrpenia.

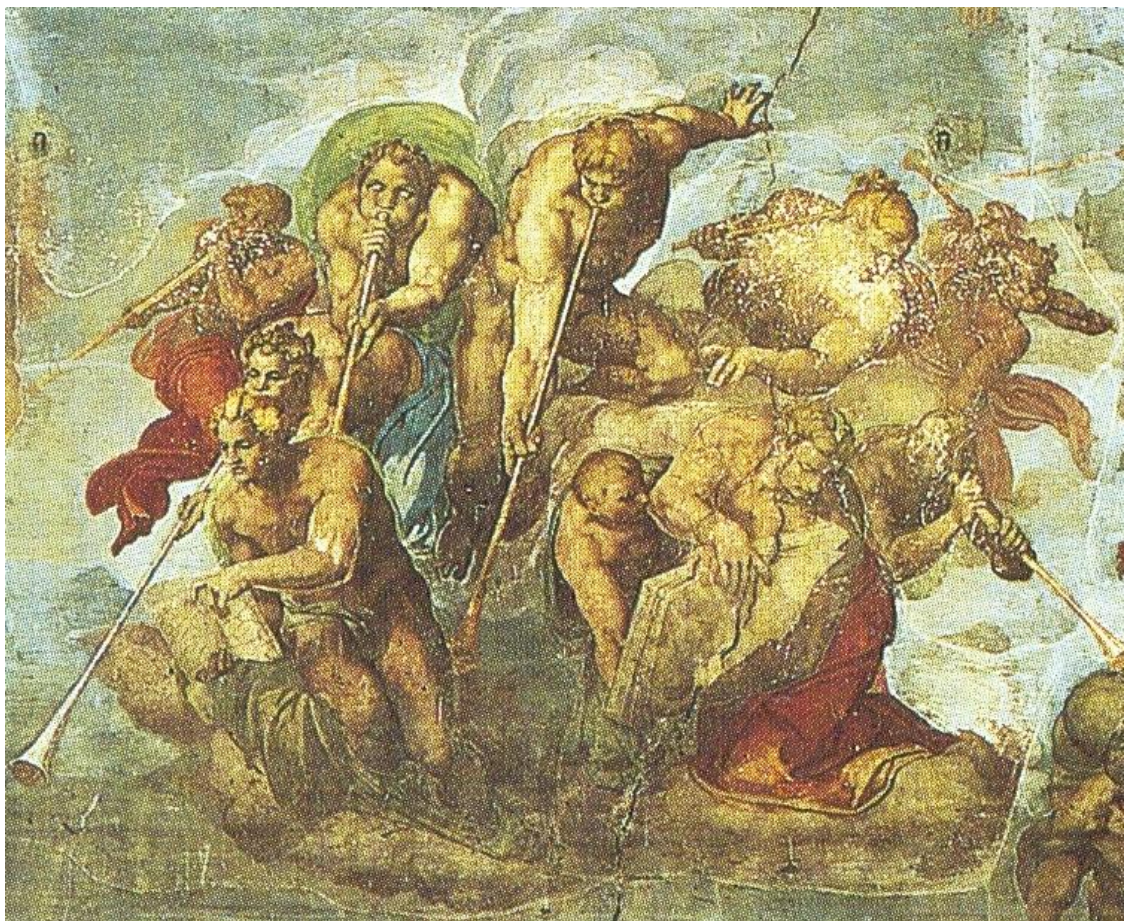

OTVORENIE SIEDMEJ PEČATE (20. STOROČIE) LAJOS SZALAY

HVIEZDA ZVANÁ PALINA (20. STOROČIE)

LAJOS SZALAY

SKUPINA TRÚBIACICH ANJELOV

(1536 - 1541) MICHELANGELO BUONARROTI

DETAIL FRESKY POSLEDNÝ SÚD

APOKALYPSA, ŽIVELNÉ POHROMY

STREDOVEKÁ KNIŽNÁ MALBA

ŽIVELNÉ POHROMY
STREDOVEKÝ DREVOREZ